

BARCELONA

7. AVANÇANT TERRENY

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

BARCELONA

La reivindicació de l'avortament lliure i gratuït ha estat una de les grans vindicacions històriques dels feminismes. S'emmarca dins un moviment més ampli per fer que els drets sexuals i reproductius de les persones, i en especial de les dones en totes les seves diversitats, siguin reals i efectius.

Davant aquests anys d'una lluita i sensibilització a través d'actes organitzats com manifestacions i autoinculpacions i en un escenari sociocultural crispat per les amenaces i els atacs pels grups antielectió, de l'extrema dreta i les institucions religioses a les clíniques d'avortament, s'aconsegueix l'any 2010 aprovar la **Llei de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs (Llei SSiR i de IVE)**¹, un pas significatiu cap a la consecució d'aquests drets.

Aquesta llei presenta un punt d'inflexió en la legislació espanyola en matèria dels drets sexuals i reproductius, suposant un moment crucial pel feminisme, ja que permet consolidar drets històrics vinculats a l'avortament i la salut sexual. Tal com expressa l'Eva Vela en el grup focal celebrat

a Barcelona: *"hi havia una gran emoció per pensar (...) estem fent avortaments a l'ASSIR i vam tenir molta il·lusió d'aquell moment"*². L'Esperit de la llei té l'objectiu principal de garantir el dret a les dones a decidir lliurement sobre els seus cossos i assegurar l'accés a la informació i l'educació sexual.

D'aquesta manera, la llei permetia la possibilitat d'interrompre voluntàriament l'embaràs fins a les 14 setmanes sense necessitat de justificar-ne la raó, només per decisió de la dona, fins a les 22 setmanes en cas de risc greu per a la salut de la dona o anomalies en el fetus amb un informe professional i a partir de les 22 setmanes ha de passar per un Comitè Clínic. Tal com va apuntar la ginecòloga Rosa Almirall: *"Aquesta ha sigut la meravella del 2010, el fet de no haver de fer un tercer grau a les dones. [...]"*³ Tot i el canvi de paradigma que va suposar l'aprovació d'aquesta llei respecte el dret a decidir sobre els nostres cossos, les activistes feministes i professionals sanitàries que havien liderat aquest moviment a la vegueria de Barcelona, van **denunciar el període obligato-**

1 Llei Orgànica 2/2010

2 Intervenció de l'Eva Vela en el grup focal sobre genealogia feminista a Barcelona

3 Rosa Almirall en: *Avortament, dret a decidir?*
30 minuts, TV3

Rosa Almirall

Aquesta ha sigut la meravella del 2010, el fet de no haver de fer un tercer grau a les dones.”

Cartell de la manifestació
contra la reforma de
Gallardón

Font: Coordinadora Feminista

ri de tres dies de reflexió com un element paternalista i estigmatitzant, ja que implicava qüestionar la capacitat de les dones de prendre decisions reflexives sobre els seus cossos, entre d'altres qüestions.

Alguns dels aspectes més significatius va ser establir l'accés a l'avortament de manera universal i gratuïta per a totes les dones, fet que havia de garantir un accés equitatiu als serveis de salut sexual i reproductiva dins el sistema públic sanitari. Aquesta llei també va introduir avenços clau en matèria d'anticoncepció i d'**educació sexual**, exigint a les institucions públiques que promoguessin programes educatius per prevenir embarassos no desitjats i malalties de transmissió sexual.

Malgrat aquests avenços, diversos col·lectius feministes com Dones en Xarxa i la Xarxa Feminista de Catalunya van criticar-ne algunes limitacions, entre les quals destaquen la **desigualtat territorial** en l'accés a l'avortament i la continuïtat de l'**estigmatització social** que encara envoltava la pràctica. Precisament, seran claus totes les re-

clamacions d'aquesta llei, per part de les feministes, per avançar i guanyar terreny en l'àmbit dels drets sexuals i reproductius.

Al 2011 hi va haver un canvi de Govern perquè va guanyar les eleccions el Partit Popular amb majoria absoluta i va començar una ofensiva directa per canviar aquesta nova llei que s'estava posant en funcionament. Un dels moments més significatius d'aquesta dècada a la vegueria de Barcelona va ser la **mobilització massiva contra la proposta de contrareforma de la llei d'avortament** presentada pel ministre de Justícia del Partit Popular, Alberto Ruiz-Gallardón, l'any 2013. Aquesta reforma suposava suprimir el dret a l'avortament tal com estava establert per la llei dels terminis del 2010 del govern anterior i tornar a èpoques ben fosques.

La proposta de Gallardón va desfermar una onada de protestes massives a tot l'Estat espanyol, amb Barcelona com un dels principals focus

Tren de la Llibertat

Font: Dones en Xarxa

dim” va ser l’encarregada d’organitzar el tren que anava de Barcelona a Madrid per participar a la mobilització unitària contra la llei Gallardón, l’1 de febrer del 2014.

El tren de la llibertat va esdevenir una manifestació històrica del moviment feminista a nivell estatal que va anar acompanyada de centenars d’accions locals a tots els pobles i ciutats organitzades per grups de dones i professionals sanitàries. La confrontació incansable de les dones que ho lideraven i participaven i la unió de tots els feminismes, partits, sindicats i grups de dones van fer possible que la contrareforma no tirés endavant i al setembre del 2014 Gallardón dimitís. Doncs, n’és un clar exemple de com el moviment feminista va poder enderrocar una regressió importantíssima per a totes les dones. Tal com va assenyalar la portaveu de la plataforma "Nosaltres Decidim", Lourdes Muñoz, aquesta victòria va ser el resultat de la mobilització col·lectiva: *"Juntes hem aconseguit avançar en drets i juntes aconseguirem aturar aquesta llei"* ⁵.

A la vegueria de Barcelona es van organitzar

4 Iniciativa de les feministes asturianes que va aconseguir mobilitzar als col·lectius d’arreu de l’estat en una mobilització unitària contra el projecte de llei que proposava Gallardón.

5 Dones en Xarxa, en 10 anys del tren de la llibertat

de resistència. Per aquest motiu, aquesta amenaça als drets reproductius, va reactivar amb força el moviment feminista organitzat de la vegueria de Barcelona que es va centralitzar a través de la Campanya pel Dret a l’Avortament Lliure i Gratuït per reclamar i impulsar, conjuntament amb organitzacions feministes de l’estat, l’oposició activista davant la reforma de Gallardón. **Dones en Xarxa** va liderar a Catalunya el tren de la llibertat ⁴ i la plataforma **“Nosaltres deci-**

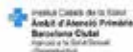

*Promoció de la Salut de les Persones Trans

Nou servei gratuït d'informació i assessorament de la salut per a persones trans

*Prevenició, Hormones, Salut, Decisió, Cos, Sexe, Gènere, Sexualitat, Menstruació, Cièstria, Parella, Dubtes, Transició, Pits, Vaginoplastia, Desig, Respecte, Solacions, Cura, Reproducció, Drets, Mamoplastia, Família, Distància, Treball, Embaràs, Etc.

Si t'interessa deixa'ns les teves dades a transit.bcn.ics@gencat.cat i ens posarem en contacte amb tu

6 Intervenció de l'Eva Vela en el grup focal sobre genealogia feminista a Barcelona

múltiples accions per fer visible l'oposició a la reforma. Manifestacions massives van tenir lloc a espais emblemàtics de la ciutat, com la Plaça de Sant Jaume, on es van aplegar centenars de dones i activistes feministes per exigir la preservació dels drets sexuals i reproductius. Aquestes protestes es van articular amb accions simbòliques, com la performance col·lectiva de deixar sabates buides, representant l'absència de les dones que perdrien els seus drets si la llei prosperava. A més, es van fer tallers i xerrades per sensibilitzar sobre la importància de l'autodeterminació del cos femení i la defensa de l'avortament legal i segur. Aquestes mobilitzacions van ser claus per mantenir la pressió pública i assegurar que la reforma no prosperés.

En paral·lel a les lluites per l'avortament i els drets reproductius, el moviment feminista de Barcelona va incorporar progressivament la defensa dels drets de les persones trans i la formulació d'una llei LGTBI.

Per una banda, **Rosa Almirall i Eva Vela** -professionals sanitàries- juntament amb la **Platafor-**

ma Transforma la Salut i altres entitats transfeministes s'encarreguen de donar visibilitat a la importància de garantir un sistema de salut públic català que integri el dret a la salut de les persones trans fugint d'una mirada patologista i estigmatitzant, creant el **servei Trànsit** l'any 2012, funcionant com un servei alegal que es reconeix a partir del 2017 com la porta d'entrada de les persones trans al sistema sanitari públic català. Així, doncs, el servei trànsit neix de la cohesió entre professionals sanitàries compromeses amb el col·lectiu, com la Rosa Almirall i Eva Vela i sobretot de les lluites transfeministes i activistes que portaven anys reivindicant els seus drets a la vegueria de Barcelona. Tal com expressa l'Eva Vela: *"era un servei (...) que realment estava centrat en donar una atenció a la salut sexual i reproductiva però de manera integral a persones trans."*⁶ I precisament les persones trans van ser impulsores del servei conjuntament amb l'Eva Vela i la Rosa Almirall. *"Es va presentar a les jornades contra la despatologització, l'any 2012. És important tenir clar que Trànsit* va néixer gràcies a l'activisme de persones trans*

És important tenir clar que Trànsit* va néixer gràcies a l'activisme de persones trans (...) que van fer la demanda, però clar... s'ha de tenir activisme des de les institucions perquè si no això no tira endavant."

*(...) que van fer la demanda, però clar... s'ha de tenir activisme des de les institucions perquè si no això no tira endavant."*⁷

L'extensió d'un servei de referència com aquest ha estat evident i, a la vegueria de Barcelona, el servei trànsit es troba al CAP Numància (Barcelona), CAP Dr. Robert (Badalona), CAP Bages (Manresa), CAP Sant Fèlix (Sabadell) i Mútua Terrassa (Terrassa). L'equip professional és interdisciplinari, comptant amb treballadores socials, psicòlogues, llevadores i ginecòlogues. Aquest model busca, també, afavorir a l'acompanyament i a la socialització per oferir un servei integral.

D'aquesta manera, Trànsit es va consolidar com una de les victòries més significatives de les lluites transfeministes. En paraules de Rosa Almirall: *"Lo que hacemos es acoger a estas personas entendiendo que ellas son las únicas expertas en su identidad, sin cuestionarlas, y actuamos acompañándolas en las diferentes etapas que van recorriendo"*⁸.

D'altra banda, es formula a Catalunya l'any 2014 la **Llei LGTBI**⁹ per a garantir els drets de les

persones LGBTI i erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. Aquesta llei representa un pas decisiu en la protecció i promoció dels drets del col·lectiu LGBTI, i un aspecte clau de la seva implementació és la visibilitat de les seves reivindicacions. Alguns dels aspectes claus van ser: un reconeixement públic i social per contribuir a desmuntar prejudicis i estereotips de discriminació i promoure la visibilitat de la diversitat sexual i de gènere, incloure una educació i sensibilització en la matèria de diversitat sexual i de gènere en el currículum escolar, així com en les formacions a professionals. També, representació en els mitjans de comunicació i visibilitat en l'àmbit laboral, participació activa en la presa de decisions de polítiques públiques i protecció legal i institucional, entre d'altres. Com assenyala Elena Longa-

⁷ Intervenció de l'Eva Vela en el grup focal sobre genealogia feminista a Barcelona

⁸ Entrevista a Rosa Almirall en RTVE. (2019). *Servicio de salud público para personas trans*. La 2.

⁹ Llei 11/2014

Capçalera del Tren de la Llibertat

Font: Fils Feministes

10 Intervenció de l'Elena Longares en el grup focal sobre genealogia feminista a Barcelona.

11 Llei per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a eradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia.

res, “la llei 11-2014 va costar moltíssim; van ser molts anys i es va quedar en un calaix. Després es va recuperar, però ja se'ns va quedar curta perquè va estar

molt retallada i de fet hi va haver tota aquesta lluita posterior nostra tant pel tema de la reproducció assistida com pel tema del model trans, perquè la llei no ho acabava de recollir bé; era molt breu, però tota la part garantista de la llei està molt pensada.”¹⁰

Tal com expressa l'Elena Longares, activista de la plataforma lesbicat i membre de la campanya feminista per la reproducció assistida, durant aquests anys s'assoleixen modificacions i nous reptes en l'àmbit de la reproducció assistida gràcies a les campanyes, mobilitzacions i accions concretes del moviment LGTBIQ+ de la vegueria de Barcelona.

En el seu origen, un protocol de 2011 limitava l'accés a la reproducció assistida només a parelles

heterosexuals, deixant excloses les dones solteres i les parelles de lesbianes. A partir de 2014, amb l'aprovació de la Llei 11/2014¹¹, es va començar a visibilitzar la necessitat de revisar aquestes restriccions. El 2015, el Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya va presentar un nou protocol que garantia l'accés a la reproducció assistida a totes les dones, independentment de la seva orientació sexual o estat civil, representant un canvi en la seva normativa.

Una altra fita significativa en la genealogia feminista a la vegueria de Barcelona durant aquesta dècada va ser la celebració de les **Jornades Radical-ment Feministes**, que van tenir lloc del 3 al 5 de juny de 2016. Aquestes jornades, organitzades per diferents col·lectius feministes autònoms i radicalment compromesos amb la lluita per l'alliberament de les dones i les dissidències sexuals i de gènere, van reunir milers de persones en una trobada internacional a Barcelona.

L'objectiu d'aquestes jornades era debatre i reflexionar col·lectivament sobre les diverses dimensions de la lluita feminista, i com es poden ar-

Pancarta de les Jornades
Radical-ment feministes de
2016

Font: Ca la Dona

ticular a través d'un femi-
nisme transversal i inter-
seccional, tot recupe-
rant l'esperit radical de
les primeres lluites femi-
nistes dels anys 70. Dins
d'aquestes jornades es

van abordar temes fonamentals com l'autonomia
dels cossos, la defensa dels drets sexuals i repro-
ductius, l'anticapitalisme, el feminisme antiracis-
ta, les violències masclistes, i la necessitat d'un fe-
minisme que abraçi totes les lluites, tant a nivell
local com global.

En l'àmbit dels drets sexuals i reproductius,
un dels eixos centrals d'aquestes jornades va ser
la defensa i l'expansió d'aquests drets, incloent-hi
el dret a l'avortament lliure i gratuït. Es va denun-
ciar la persistència de les barreres que encara limi-
taven l'accés a l'avortament, així com la medicalit-
zació i la tutela que sovint acompanya la decisió
d'interrompre un embaràs. Les feministes van rei-
vindicar la despenalització total de l'avortament i
l'eliminació de totes les traves administratives i

culturals que dificulten la presa de decisions lli-
ures sobre el propi cos.

A les jornades es van dur a terme tallers es-
pecífics sobre la necessitat d'una educació sexual
integral i feminista. S'hi va subratllar que l'educa-
ció sexual no pot limitar-se a aspectes biomèdics
com la reproducció o la prevenció de malalties de
transmissió sexual, sinó que ha d'incloure una
perspectiva feminista que abasti el plaer, el con-
sentiment, la diversitat de cossos i relacions, i la
capacitat de prendre decisions autònomes sobre
la pròpia sexualitat.

I per acabar, cal esmentar que l'any 2018 l'As-
sociació dels Drets Sexuals i Reproductius¹² va im-
pulsar l'**Observatori de Drets Sexuals i Reproduc-
tius**, un espai de denúncia i monitoratge de les
vulneracions d'aquests drets arreu de Catalunya.
Aquest observatori no només s'ha convertit en un
instrument essencial per a la visibilització de les
desigualtats i vulneracions que afecten la salut
sexual i reproductiva, sinó que també actua com
una eina d'incidència política, amb l'objectiu de
transformar les polítiques públiques i els serveis

¹² L'associació de Planificació
Familiar de Catalunya i Balears
va canviar de nom a l'Associa-
ció dels Drets Sexuals i
Reproductius (2016)

BARCELONA

sanitaris. Mitjançant l'Observatori, es poden identificar les necessitats específiques dels diversos territoris i exercir pressió sobre les institucions per garantir serveis i polítiques més justes i equitatives.

Per concloure, aquests anys van estar marcats per la revitalització i reafirmació de la lluita feminista a la vegueria de Barcelona, en un context marcat per les amenaces als drets sexuals i reproductius, i les resistències davant la mercantilització dels cossos i la vida. Amb un enfocament interseccional, anticapitalista i radicalment autònom, les entitats i grups que lideraven la lluita feminista a la vegueria de Barcelona, reivindicaven l'autonomia dels cossos, la diversitat sexual i de gènere, i la necessitat d'una lluita feminista transversal.

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio 📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

